

KENYERES ATTILA ZOLTÁN

AZ INTERNET NÉPE – A NÉP INTERNETE
INSPIRÁLÓDÁS BALÁZS GÉZA *AZ INTERNET NÉPE* KÖNYVÉBŐL

A HÉV-firkálástól az evolúciós megszaladásig

Balázs Géza könyve a szerző több évtizedes kutatómunkájának szintézise, amely egyben tágabb történelmi, társadalmi, technológiai, filozófiai és kulturális antropológiai kontextusba is helyezi a tárgyalt témát, miközben újabb kutatási irányokat is kijelöl, illetve új távlatokat mutat, akarva-akaratlanul is gondolkodásra és továbbgondolásra sarkallva az olvasót.

A könyvben prezentált téma sajátossága, hogy lehetetlen annak lezárása. Az infokommunikációs technológia ugyanis folyamatosan fejlődik, alakítja át az írott és beszélt nyelvet, új nyelvi létformákat teremt, valamint formálja az emberek viselkedését. A szerző ezt a dinamikus folyamatot mutatja be, és bár egy ponton le kellett zárnia a kéziratot, de a könyvben taglalt változások ebben a pillanatban is zajlanak, azoknak jelenleg is részesei vagyunk. Balázs Gézának ilyen körülmények között is sikerült egy jól áttekinthető és átfogó képet adnia ezekről a bonyolult folyamatokról, azok háttéréről, elméleti kereteiről és haladási irányairól, így az olvasó könnyen eligazodik a mégoly változó feltételek között is. Ezt az eligazodást segíti, hogy a könyv több síkon mozog: elméleti, gyakorlati, történelmi és filozófiai dimenziók jelennek meg, a gondolatok pedig egy szépen felépített ív mentén haladnak: a történelmi síkba ágyazott elméleti keretektől és gyakorlati (kutatási) eredményektől haladva jut el a szerző napja-

inkig, és ezzel párhuzamosan emelkedik egyre inkább filozófiai magasságokba. A történelmi sík több aspektusból is manifestálódik: egyrészt, ahogyan Balázs Géza végigvezeti a nyelv evolúcióját, annak megjelenésétől kezdve a digitális technokommunikációs eszközök eredményezte nyelvi és viselkedésbeli hatásokig. Az ősközösség kommunikációjától kezdve napjaink közösségi médiában zajló kommunikációjáig viszi az olvasót a könyv. Másrészt végigköveti, hol válik el és hol egyesül a népi kultúra és a populáris kultúra, hogyan jutunk el az ősi szinkretikus kultúrától egy új szinkretikus összkultúráig. Bemutatja, hogyan és milyen előzményekből alakult ki a népi kultúra, majd milyen változásokon ment keresztül a mobilkommunikációs eszközök, az internet, végül a közösségi média megjelenése révén. Hogyan alakult ki a netfolklór, annak milyen jellemzői vannak. Történelmi előzményekre mutat rá, amikor hangsúlyozza, hogy a közösségi médiában ma napig terjedő szerencsehozó körüzenetek őse a Szent Antal-láncclevél. Nincs tehát új a nap alatt, de új (technológiai) forma és ahhoz igazodó transzformáció azért van. Ugyancsak történelmi síkon mozog, amikor személyes pályafutásán, saját kutatásain keresztül mutatja be a folklór változásait, új nyelvi létformáit. Volt miből merítenie, hiszen Balázs Géza több évtizedes néprajzi és nyelvészeti kutatómunkája rendkívül színes és

különleges témákat érintett. A teljesség igénye nélkül néhány kommunikációs módozat, amelyet a szerző nyelvészeti-folklorisztikai kutatás tárgyává tett: a gödöllői HÉV firkálásai (Balázs 1983), az 1990-es taxisblokád idején alkalmazott jelszavak (Balázs 1991), a graffitik (Balázs 1994a), a tetoválások és a tetovált szövegek (Balázs 1988, 1994b), valamint a választási sms-ek (Balázs 2004). Ezeket követte az sms-folklor átfogó feltérképezése (Balázs 2003, 2006a, 2007, összefoglalva itt: Balázs 2011), az sms-hírekre (Balázs 2005, illetve ehhez hozzákapcsolódva: Kenyeres–Szűts 2024), majd az informatika nyelvre gyakorolt hatásainak elemzése (Balázs 2006b), illetve az e-retorika definiálása és jellemzése (Balázs 2005, 2010). Az infokommunikációs eszközök fejlődésével párhuzamosan a netnemzedék és a netnyelv (Balázs 2014), illetve már kifejezetten a netfolklor (Balázs 2015) felé fordult a szerző kutatói érdeklődése. Majd a filozófiai dimenziókba történő elmozdulást jelzi az idő szerepének a kultúrában és a médiában történő vizsgálata (Balázs 2020), valamint az evolúciós „megszaladás” elméletének kidolgozása (Balázs 2021). A szerző tudományos érdeklődési körének változásaihoz is igazodva emelkedik fokozatosan filozófiai magasságokba a kötet, ahogyan a netnyelvészetről és a netfolklorról fokozatosan áttér a nemzedékkutatásra, az iGeneráció jellemzőire, az idő szerepére, végül az evolúciós „megszaladásról” elmélkedik, és tesz fel kérdéseket a jövőt illetően. Külön érdekessége és egyben kiemelt értéke a könyvnek az a társadalmi szemiotikai kutatás, amely egyetemi hallgatók viselkedésének megfigyelésén alapszik. A vizsgálat során Balázs Géza

az iGenerációról összesen 49 jellemzőt gyűjtött össze, 6 kategóriában, illetve további 46 nemzedéki tünetet is felsorol (Balázs 2023).

Tudományos tankönyv

Bár Balázs Géza könyve tudományos szakirodalomként kategorizálható, annál mégis több: közérthető stílusa, jól követhető felépítése, a benne szereplő magyarázatok, szemléltetőeszközök révén tankönyvként is kiválóan használható. Így mondhatjuk, hogy egyfajta „tudományos tankönyvet” tart a kezében az olvasó. A releváns szakirodalmi előzmények feldolgozása, a saját kutatási eredmények ismertetése, valamint a filozófiai elmélkedés és kérdésfelvetések mellett külön értéket képviselnek a szerző által készített összefoglaló táblázatok és ábrák, amelyek egyrészt logikailag csoportosítják és összegzik, másrészt vizuálisan is könnyen áttekinthető rendszerbe helyezik a szakirodalom alapján ismertetett elméletet, adatokat és kutatási eredményeket. Ilyen például a Szűts 2020 alapján készített technológiai kronológia (Balázs 2023: 26–7), valamint a folklor és a különböző kulturális szintek kölcsönhatását összefoglaló ábra (Balázs 2023: 36). Az összesen 40 táblázat és 25 ábra hozzájárul az elméleti anyag szemléltetéséhez és Balázs Géza (élet)művének tankönyvként is történő használatához. Ezt segíti a könyv végén található tárgy- és névmutató, a szakkifejezések magyarázata, valamint a függelékek (például a pendrive szóra érkezett szómagyarító javaslatokról és a smiley-król). Ugyancsak kiemelendő értékek az illusztrációként szereplő festmények, amelyek Várhelyi

Csilla festőművész alkotásai (a könyv borítóján is ezeket láthatjuk). A rendkívül expresszív erővel bíró festmények akár művészettörténeti elemzés tárgyává is tehetők, hiszen egy valós, kortárs jelenséget (a fiatal generációk mobiltelefon-használatát különféle situációkban) mutatnak be a vizuális művészet nyelvezetével. Így ebben a formában a naturalizmus, illetve a realizmus jegyei is felfedezhetők rajtuk, de akár a pop-arthoz is köthetők, hiszen egy populáris műszaki-technológiai eszköz (mobiltelefon) is szerepel a képeken. Ugyancsak színesítik a könyvet, és a tankönyvként is hasznosíthatóság irányába viszik az *Olvasmány* címmel ellátott és eltérő tördeléssel beillesztett részek, amelyekben az aktuális fejezethez kapcsolódó külső forrásokból idéz, és fűz megjegyzéseket a szerző. Ilyen olvasmányként szerepelnek például az első fejezetben a Szűts Zoltán *Online* című könyvéhez kapcsolódó megfontolások és továbbgondolások a technokulturális (digitális) világ jelenségeinek relációjában, kitérve többek között az online-offline, analóg-digitális módzatokra, az „internetes” mémekre, illetve az online világ jelenségeire is (lásd Szűts 2020).

„Továbbszövések”

Balázs Géza könyvében számtalan olyan „szál” van, amelyet az olvasó „továbbszöhet”. Média- és kommunikációkutatóként, történelemtanárként a könyv egyik legfigyelemreméltóbb része, amikor a szerző történelmi aspektusból közelít a folklórtovábbításra is alkalmas kommunikációs módzatokhoz. Megemlíti a futárok és az űrvidékek közötti hírlancok szerepét, a látóhegyeket,

a pusztai környezetben alkalmazott látófákat, a gémeskutakat, a vödörrel zörgést, a lármafákat, valamint a falusi kisbírókat. A technológia fejlődésével pedig megjelentek olyan eszközök, mint az autók fényszórója, amelyet villogtatva jeleznek egymásnak a sofőrök, később a villanyoszlopokra szerelt hangszórók (Balázs 2023: 49). Ezeket a kommunikációs módzatokat egészíteném ki a harangszóval, amelynek szintén sokféle funkciója van, például a félrevert harang veszélyt jelez. Sartori pedig említi még a füstjeleket, a dobolást, az ágyúlövést, a postagalambot, a tűztornyokat, valamint a mozgókáros optikai szemaforokat is (Sartori 1991). Érdekes felvetés a könyvben a jelszavak említése, amelyekhez csatlakozni lehet. Ilyeneket elemez Balázs Géza az 1990-es taxissztrájk idejéből. Érdemes lenne a mai technokulturális környezetben a közösségi médiában szereplő véleményvezérek (influenzerek) által használt jelszavakat is kutatási elemzés tárgyává tenni, illetve az általuk használt buzdító célú nyilvános szövegeket, amelyekkel válaszra ingerlik a befogadókat. Például az olyan szövegpanelek, mint: „Írjátok meg kommentben, hogy...!”

Ugyancsak a digitalizáció és a technológiai változások eredményezte szóforradalom és helyesírási változások aspektusából érdekesek a Balázs Géza által tárgyalt olyan jelenségek, mint a szövegszerkesztő programok nyelvre gyakorolt hatása, az új nyelv (e-nyelv) megjelenése, amely új jel- és képvilágot, nyelvtani viszonyokat, új szöveg-típusokat, átalakult nyelvváltozatokat, új nyelvi dimenziókat kreált, illetve az eddigi kommunikációs formák szintézisét hozta (Balázs 2023: 79, 141). Mindezek kiegészítéseként érdemes lenne azt

is elemezni, hogyan alakította és alakítja át folyamatosan a keresőprogramokra optimalizálódás a szövegek fogalmazását, szerkesztési módjait, terjedelmét és szóhasználatát. Mindez a hagyományos média tartalom-előállítás módjait is befolyásolja, hiszen az újságíróknak a keresőmotorok igényei szerinti szövegeket kell már előállítaniuk, ha sok emberhez szeretnék eljuttatni a tartalmat. Szintén érdekes aspektus lehet a mesterséges intelligencia számára megfogalmazott promptok lingvisztikai szempontú elemzése, illetve, hogy a promptcentrikus fogalmazásmód hogyan alakíthatja át más területek nyelvhasználatát.

A könyv egyik legerősebb és legelgondolkodtatóbb része az iGenerációról gyűjtött jellemzők és nemzedéki tünetek felsorolása. A Balázs Géza szubjektív megfigyelésein alapuló eredmények különösen gondolatébresztők, vitaindításra alkalmasak, illetve újabb kutatásokat inspirálhatnak. Érdeemes lenne kérdőíves felmérés, mélyinterjúk és fókuszcsoporthoz beszélgetések útján

megvizsgálni, mennyire érvényesek a szerző megállapításai, mennyiben ismernek magukra bennük az érintett generáció tagjai, illetve azt is, hogy más hazai vagy nemzetközi kutatások milyen eredményekre jutottak a témában.

Szintén rendkívül érdekes és izgalmas kutatási terület lehet az sms-folklor és a netfolklor témaköreiből kiindulva megvizsgálni, hogy a közösségi médiafelületeken létrehozott, lokális közösségeken alapuló (tehát egy adott településen élőket összefogó) csoportokban megjelennek-e folklor jellegű témák is. Az „internet népe” elnevezés után az ilyen csoportok akár a „nép interneteként” is értelmezhetők, hiszen ebben az esetben nyilvános felületként használja az internetet egy-egy adott település „népe”. Az alábbi minikutatást Balázs Géza könyve inspirálta: a „Debrecenben hallottam official” Facebook-csoportban 2024 júniusának első hetében megjelenő posztok rögtönzött tartalomlemzése során az alábbi jellemző és visszatérő témákat találtam:

Témakör	Példák
Szolgáltatókeresés	Orvos, nyelvtanár, könyvelő, szerelő, a legjobb pizzéria stb. keresése.
Szokatlan jelenségek megosztása, magyarázatok keresése	Különös égi fényjelenségek, város felett köröző helikopter, furcsa zajok.
Szemtanúk keresése	Balesetek, bűncselekmények.
Elkövető keresése	Autó megkarcolása, vandalizmus.
Köszönet/hála kinyilvánítása	Udvarias buszsofőr, segítőkész járókelő stb. iránt.
Elkóborolt/megtalált állatok	Eltűnt házikedvencek vagy utcán kóborló állatok bejelentése.
Városi jelenségek/élethelyzetek	Valaki szemtanúja volt egy utcai veszekedésnek, egy segítő szándékú beszélgetésnek.
Lakossági panaszok	Kik és miért vágták ki a fákat az utcában, miért most van lomtalanítás, miért így szervezik stb.?

Segítségnyújtás	Égve hagyott lámpa az autón, letekerve hagyott ablak stb.
Indulatlevezetés	Indulatos/vicces beolvasás egy szemtelen sofőrnek, bosszankodás valamely aktuális jelenség kapcsán stb.
Romantika	Fiú keres egy szép lányt, akit a buszon látott stb.
Talált tárgyak/elvesztett tárgyak	Eltűnt/megtalált pénztárca, mobiltelefon, bankkártya stb.
Helyi hírek	Helyi hírportálok fontosnak talált hírei.
Tanácskérés, praktikák/tippek/trükkök	Kinek milyen szigetelőanyag vált be a házfelújításkor. Tanácskérés arról, kinek mi vált be valamilyen témában.
Városba látogatók/új beköltözők kérdései	Milyen látnivalókat ajánlanak stb.
Ingatlanhirdetések	Ingatlant keres/kínál megvételre vagy bérlésre.
Álláshirdetések	Állást keres, állást kínál.

A „Debrecenben hallottam official” Facebook-csoportban 2024. június első hetében megjelent posztok főbb témakörei.

A Balázs Géza által ismertetett főbb sms-folklórműfajokból (az év ünnepeihez kapcsolódók; az egyén ünnepeihez kapcsolódók; udvarlás, szerelem; lánclevél; tréfás, vicces, beugratós; bölcsességek) (Balázs 2023: 206) az egyén ünnepeihez kapcsolódókon és a láncleveleken kívül mindegyik folklórműfaj megjelent az elemzett Facebook-csoport posztjai és kommentjei (mindkét szót az új netnyelv hozta létre) között.

Továbbgondolva Balázs Géza korábbi kutatási területeit (pl. a városi folklór, a diákköltészet, a HÉV-firkák, graffitik, tetoválások elemzése), hasonlóan érdekes lenne az iskolapadokon, öltözői szekrényeken, nyilvános mellékhelyiségekben, pályaudvarokon, köztéri padokon található feliratok vizsgálata. Mit árulnak el egy-egy adott generáció vagy közösség érdeklődéséről, gondjaikról, örömeikről és általában a lelki világáról

ezek? Mik a jellemző témakörök? Mik foglalkoztatják az embereket? Vagy médiateoretikai relációból vizsgálva: mik azok a témák, amelyeket „hírértékkel” rendelkezőnek gondoltak ezen feliratok ismeretlenség homályába vesző készítői? Megannyi izgalmas kutatási téma, amelyet Balázs Géza *Az internet népe* című könyve inspirált. A sor még sokáig folytatható, az olvasó kreativitására és fantáziájára van bízva, ki melyik szálát szőné tovább. A könyv ehhez egy egész hálót kínál, szó szerint világhálót, ahogy erre már korábbi elemzők is kísérletet tettek (Bódi 2024; Csepeli 2024; Istók 2024; Szayly 2024; Vesszős 2024).

Szakirodalom

- Balázs Géza 1983. *Firkálások a gödöllői HÉV-en*. ELTE. Budapest. (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 18.)
- Balázs Géza 1988. Tetovált szövegek Magyarországon. *Magyar Nyelv* 460–70.
- Balázs Géza 1991. „Hungary – no taxiland”. A taxisblokkad jelszavai. *Édes Anyanyelvünk* 1: 20.

- Balázs Géza 1994a. *Beszélő falak. Ötszáz különféle magyar graffiti 1980–1990*. ELTE. Budapest. (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 64.)
- Balázs Géza 1994b. A tetoválás és a tetovált szövegek magyar néprajzi kutatása. In: Petőfi S. János – Békési Imre – Vass László (szerk.): *Szemiotikai szövegtan 7. A multimediális kommunikátumok szemiotikai textológiai megközelítéséhez*. JGYTF Kiadó. Szeged. 69–84.
- Balázs Géza 2003. „Minden házfalat cseréljtek sms-falra!” Sms-fal mint elektronikus graffiti. *Magyar Nyelvőr* 144–59.
- Balázs Géza 2004. Választási sms-ek folklorisztikai-szövegtani vizsgálata. *Magyar Nyelvőr* 36–53.
- Balázs Géza 2005. Az új média új műfaja, az sms-hír – nyelvészeti megközelítésben. *Magyar Nyelvőr* 129–50.
- Balázs Géza 2006a. Az sms-folklor – a minimálfolklor nyelvi képe I. rész. *Magyar Nyelvőr* 439–56.
- Balázs Géza 2006b. *Az informatika hatása a nyelvre*. Szgnye.vmmi.org, 2006. november 2. Online: <http://szgnye.vmmi.org/balazs2007.htm>
- Balázs Géza 2007. Az sms-folklor – a minimálfolklor nyelvi képe. II. rész. *Magyar Nyelvőr* 48–62.
- Balázs Géza 2010. E-retorika. 342–348. In: Adamik Tamás (főszerk.): *Retorikai lexikon*. Kalligram Kiadó. Pozsony.
- Balázs Géza 2011. *Sms-nyelv és folklor*. Magyar Szemiotikai Társaság – Inter Kft. – PRAE.HU. Budapest.
- Balázs Géza 2014. Netnemzedék, netnyelv. *Új Köznevelés* III/39.
- Balázs Géza 2015. Netfolklor – intermedialitás és terjedés. *Replika. Társadalomtudományi folyóirat*. 1–2. 171–6.
- Balázs Géza 2020. Az egyidejűség média-korszaka. Az idő a kultúrában és a médiában. *MeDok* XV/2. 101–13.
- Balázs Géza 2021. Evolúciós „megszaladásban” vagyunk. In: Kiszl Péter – Boda Gáborné – Köntös Nelli (szerk.): *Válóságos könyvtár – könyvtári valóság. Könyvtár- és információtudományi tanulmányok*, 2020. ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet. Budapest. <https://doi.org/10.21862/vkkv2020.19>; 19–26.
- Balázs Géza 2023. *Az internet népe. Internet – társadalom – kultúra – nyelv. A kulturális és a tervezett evolúció határán*. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest.
- Bódi Zoltán 2024. „Az internet népe”. *Magyar Nyelvőr* 262–5. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2024.2.262>
- Csepeli György 2024. Az internet népei. Megjegyzések Balázs Géza Az internet népe című könyvéről. *Magyar Nyelvőr* 259–61. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2024.2.259>
- Istók Béla 2024. Sokszínű e-nyelv. Balázs Géza: Az internet népe című kötetéről. *Magyar Nyelvőr* 253–8. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2024.2.253>
- Kenyeres Attila Zoltán – Szűts Zoltán 2024. Az álhírek (fake news) definíciós kísérletei és nyelvi jelei. *Magyar Nyelvőr* 203–35. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2024.2.203>
- Sartori, Carlo 1991. Hű társunk, a rádió. In: Giovannini, Giovanni (szerk): *A kováktól a szilíciumig*. Püski Kiadó. Budapest.
- Szayly József 2024. Digitális olvasásmóddal is olvasható. *Magyar Nyelvőr* 271–4. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2024.2.271>
- Szűts Zoltán 2018. Online. *Az internetes kommunikáció és média története, elmélete és jelenségei*. Wolters Kluwer Hungary. Budapest.
- Vesszős Balázs 2024. Az online világ és az ember. *Magyar Nyelvőr* 266–70. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2024.2.266>

Kenyeres Attila Zoltán

egyetemi adjunktus

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

E-mail: [kenyeres.attila.zoltan@uni-](mailto:kenyeres.attila.zoltan@uni-eszterhazy.hu)

[eszterhazy.hu](mailto:kenyeres.attila.zoltan@uni-eszterhazy.hu)

<https://orcid.org/0009-0009-5745-0073>